

บทที่ 4

โครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวง

ในบทนี้จะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 8 ส่วนด้วยกัน ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ประวัติความเป็นมาของโครงการฯ 2) วัตถุประสงค์ของโครงการฯ 3) สถานที่ตั้งของโครงการฯ 4) ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ 5) การใช้ประโยชน์จากโครงการฯ 6) ระบบชลประทานและการระบายน้ำ 7) การใช้ประโยชน์ที่ดิน และ 8) ราคาค่าก่อสร้างเบื้องต้น ซึ่งข้อมูลต่างๆ ได้มาจากการรวบรวมเอกสารและสอบถามจากเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ รายละเอียดในแต่ละหัวข้อมีดังนี้

4.1 ประวัติความเป็นมา

ตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ได้พระราชทานไว้เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2535 ในการบูรณาการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม – น้ำแล้งซ้ำซาก ของจังหวัดสุโขทัยแบบยั่งยืน นั้น จะต้องมีการบริหารจัดการน้ำ ดังเช่น การก่อสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำขนาดใหญ่และอ่างเก็บน้ำในลำน้ำสาขาของแม่น้ำยม การผันน้ำระหว่างลุ่มน้ำ การขุดลอกแม่น้ำ คูคลอง หนอง และบึง เพื่อกักเก็บน้ำ และระบายน้ำในฤดูฝนและผันน้ำจากแม่น้ำยมมาใช้ในฤดูแล้ง และจากการพิจารณาของกรมชลประทานปรากฏว่า พื้นที่ทุ่งทะเลหลวงเป็นหนึ่งในแนวทางที่จะช่วยบรรเทาปัญหาน้ำท่วมและลดความเสียหายจากน้ำท่วมในจังหวัดสุโขทัยได้ เนื่องจากบริเวณฝั่งขวาของแม่น้ำระหว่างแม่น้ำยม มีสภาพเป็นที่ลุ่มในฤดูฝนจะมีน้ำท่วมเป็นบริเวณกว้างใหญ่ ตั้งแต่ตำบลวังใหญ่ ตำบลทับฝั่ง อำเภอศรีสำโรง ต่อเนื่องลงมาถึงตำบลปากแคว ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย และสิ้นสุดที่บริเวณหนองลำคลองตาล และจากการตรวจสอบกับภาพถ่ายดาวเทียมบันทึกภาพเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2544 พบว่า มีพื้นที่น้ำท่วมขังยาวเหนือจดใต้ประมาณ 20 กิโลเมตร และกว้างจากตะวันตกไปตะวันออกประมาณ 5 กิโลเมตร หากปรับปรุงทุ่งทะเลหลวงเป็นพื้นที่รับน้ำถาวรในลักษณะแก้มลิงจะสามารถรับน้ำที่ไหลบ่าจากแม่น้ำยม และน้ำจากเทือกเขาฝั่งตะวันตก ก่อนระบายลงแม่น้ำยมในพื้นที่ตอนล่างของจังหวัดสุโขทัย พร้อมปรับปรุงส่งน้ำเพื่อการเกษตรได้ในอนาคต

จากการที่นายกรัฐมนตรีไปตรวจราชการที่จังหวัดสุโขทัย เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2547 ผู้ว่าราชการจังหวัดสุโขทัย ได้นำเสนอโครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวง ซึ่ง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีได้

เห็นชอบและอนุมัติในหลักการ และต่อมาคณะนายกรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2547 ให้ดำเนินศึกษาความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความจำเป็นของโครงการดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ภายใต้งบประมาณปีงบประมาณ 2548 ได้มีการศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการดังกล่าว โดยพบว่าโครงการดังกล่าวมีความเหมาะสมและมีความจำเป็น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวง มีพื้นที่แก้มลิงทั้งหมด 7,070 ไร่ มีปริมาณน้ำที่กักเก็บประมาณ 32.4 ล้านลบ.ม. มีพื้นที่โครงการประมาณ 17,000 ไร่ และพื้นที่ชลประทานสุทธิ 13,000 ไร่ ดังนั้น กรมชลประทานจึงได้พิจารณาให้ปรับปรุงทะเลหลวงโดยการขุดลอกให้เป็นพื้นที่รับน้ำถาวรในลักษณะแก้มลิง เพื่อรับน้ำที่ไหลบ่าจากแม่น้ำยม ปริมาณน้ำจากแนวเทือกเขาฝั่งตะวันตกให้ไหลมารวมกันในทะเลหลวง รวมทั้งการรับน้ำจากแม่น้ำยม ก่อนผ่านบริเวณตัวเมืองสุโขทัยผ่านทางคลองยาง คลองตาทรัพย์ พร้อมทั้งทำการขุดลอกปรับปรุงคลองด้านฝั่งขวาของแม่น้ำยม เพื่อใช้เป็นคลองรับน้ำและระบายน้ำ และใช้เป็นคลองส่งน้ำเพื่อการเกษตรในอนาคต

4.2 วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ

1. เพื่อเป็นแหล่งกักเก็บน้ำถาวรในลักษณะแก้มลิง โดยใช้หลักการตัดยอดปริมาณน้ำหลาก และกักเก็บน้ำที่มีปริมาณมากในฤดูฝน เพื่อบรรเทาปัญหาอุทกภัยของชุมชนเมืองสุโขทัย
2. เพื่อเป็นแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อการบริโภค และการเกษตรกรรมในฤดูแล้ง
3. เป็นแหล่งน้ำสำรองในการผลิตน้ำประปาในเขตอำเภอเมืองสุโขทัย
4. เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ
5. เป็นแหล่งวิจัย และทดลองด้านวิชาการเกษตร และเป็นศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตร อีกทั้งเป็นแหล่งสาธิตโครงการเกษตรตัวอย่างตามแนวทฤษฎีใหม่
6. เป็นแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนในจังหวัดสุโขทัยและจังหวัดใกล้เคียง

4.3 สถานที่ตั้งของโครงการฯ

องค์ประกอบของโครงการแบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. พื้นที่แก้มลิงและกักเก็บน้ำ ตั้งอยู่ระหว่างทางหลวงหมายเลข 12 (ถนนจรดวิถีถ่อง) กับถนนเลียบเมืองสุโขทัย ครอบคลุมพื้นที่จำนวน 7,070 ไร่ ในเขตตำบลบ้านกล้วยและตำบลใกล้เคียง เช่น ตำบลธานี ตำบลเมืองเก่า ตำบลตาลเตี้ย ตำบลบ้านสวน ตำบลปากแคว ตำบลทับผึ้ง ตำบลบ้าน

หลุม ตำบลบ้านป้อม ตำบลวังทองแดง และตำบลปากพระ เป็นต้น อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย
มาตราส่วน 1:50,000 ระหว่างหมายเลข 4943I ดังภาพ 4.1

2. คลองรับน้ำเข้าแก้มลิงทะเลหลวง จากแม่น้ำยม มี 2 สาย คือ คลองนางนาค และคลองตา
โฮ้ คลองนางนาคไหลลงสู่คลองเดวิด เมื่อบรรจบกับคลองตาโฮ้แล้งเป็นคลองทางไม้ - วังทองแดง
ไหลลงสู่แก้มลิงทะเลหลวงอยู่ในตำบลทับผึ้ง และตำบลวังใหญ่ อำเภอศรีสำโรง

3. คลองระบายน้ำออกจากทะเลหลวง ผ่านตำบลบ้านกล้วย ตำบลยางซ้ายและไหลลงลำน้ำ
ยมที่ตำบลปากพระ คลองระบายน้ำรอบพื้นที่แก้มลิง เป็นคลองรูปสี่เหลี่ยมคางหมูขนาดก้นคลอง
กว้าง 3 เมตร ลึก 2 เมตร ลาดด้านข้างคลองที่ขุดขึ้นใหม่ตามแนวด้านทิศเหนือและทิศตะวันตกขอบ
พื้นที่แก้มลิง ส่วนของพื้นที่แก้มลิงด้านตะวันออกและทิศใต้เป็นคลองที่มีอยู่เดิม คือ คลองทางไม้ -
วังทองแดง และคลองลำห้วยน้อย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- พื้นที่ลุ่มต่ำขอบทะเลหลวงด้านทิศใต้และทิศตะวันตก ระบบชลประทานเป็น
การขุดคลองดินใหม่จำนวน 4 สาย ลัดเลาะไปตามเขตที่ดินระหว่างแปลง ความยาวรวม 8.74 กม.
จำนวน 2 สาย รวมความยาวคลอง 1.69 กม. คลองทั้ง 6 สาย รับน้ำจากคลองระบายน้ำรอบพื้นที่
แก้มลิง เกษตรกรต้องทำการสูบน้ำด้วยระบบยกประมาณ 0.5 – 4.5 เมตร โดยเกษตรกรเอง เพื่อทำ
การเพาะปลูกในฤดูแล้งตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนเป็นต้นไป

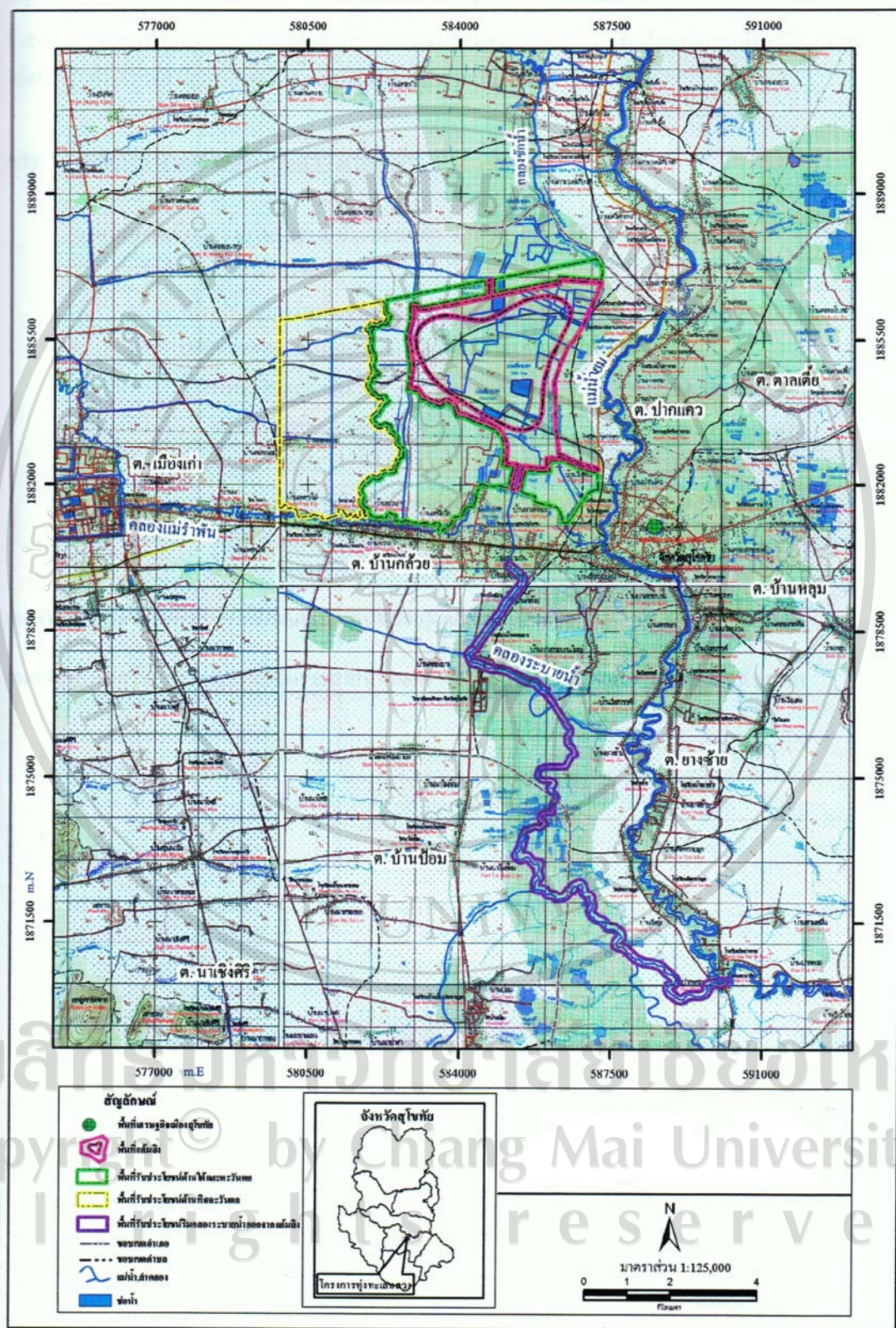
- พื้นที่ดอนบริเวณขอบทะเลหลวงด้านทิศตะวันตก ระบบชลประทานเป็น
สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านกล้วย สูบน้ำจากแก้มลิงทะเลหลวง เข้าคลองดาดคอนกรีต ระบบส่งน้ำ
ประกอบด้วยท่อแรงดันยาว 3.6 เมตร คลองดาดคอนกรีตความยาวรวม 16.4 กม

- พื้นที่ริมสองฝั่งคลองระบายน้ำออกจากแก้มลิงลงแม่น้ำยม ระบบชลประทาน
ประกอบด้วยประตูระบายน้ำกักเก็บน้ำ 2 แห่ง คือ ประตูกลางคลอง และ ประตูปลายคลอง ที่
ประมาณ 5+000 และกม. 22+420 เก็บกักน้ำที่ระดับน้ำเก็บกัก +47 และ +45 ม.รทก. เกษตรกรทำการ
สูบน้ำเข้าพื้นที่เพาะปลูกริมสองฝั่งคลองโดยสูบน้ำของเกษตรกรเอง เพื่อทำการเพาะปลูกในฤดูแล้ง
ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนเป็นต้นไป ภาพ 4.2

4. พื้นที่รับประโยชน์ ด้านการเกษตรกรรมครอบคลุมพื้นที่โครงการ 17,000 ไร่ พื้นที่ชลประทานสุทธิ 13,000 ไร่ บริเวณขอบทะเลหลวงฝั่งทิศตะวันตกและฝั่งทิศใต้ และริมคลองระบายน้ำออกจากแก้มลิงทะเลหลวง ตั้งอยู่ในตำบลบ้านกล้วยและตำบลปากแคว อำเภอเมืองสุโขทัย ตำบลยางซ้ายและตำบลปากพระ อำเภอกงไกรลาศ ส่วนพื้นที่รับประโยชน์ด้านการบรรเทาอุทกภัยในเขตชุมชนเทศบาลเมืองสุโขทัยนอกจากนี้ยังเป็นชุมชนริมแม่น้ำยมตั้งแต่ฝายเกาะวงเกียรติลงไปตามลำน้ำยมจนถึงบ้านปากพระ ตลอดจนประโยชน์ด้านเป็นแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งรายได้ของประชาชนในจังหวัดสุโขทัย และจังหวัดใกล้เคียงอีกด้วย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved

ที่มา: กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2549)

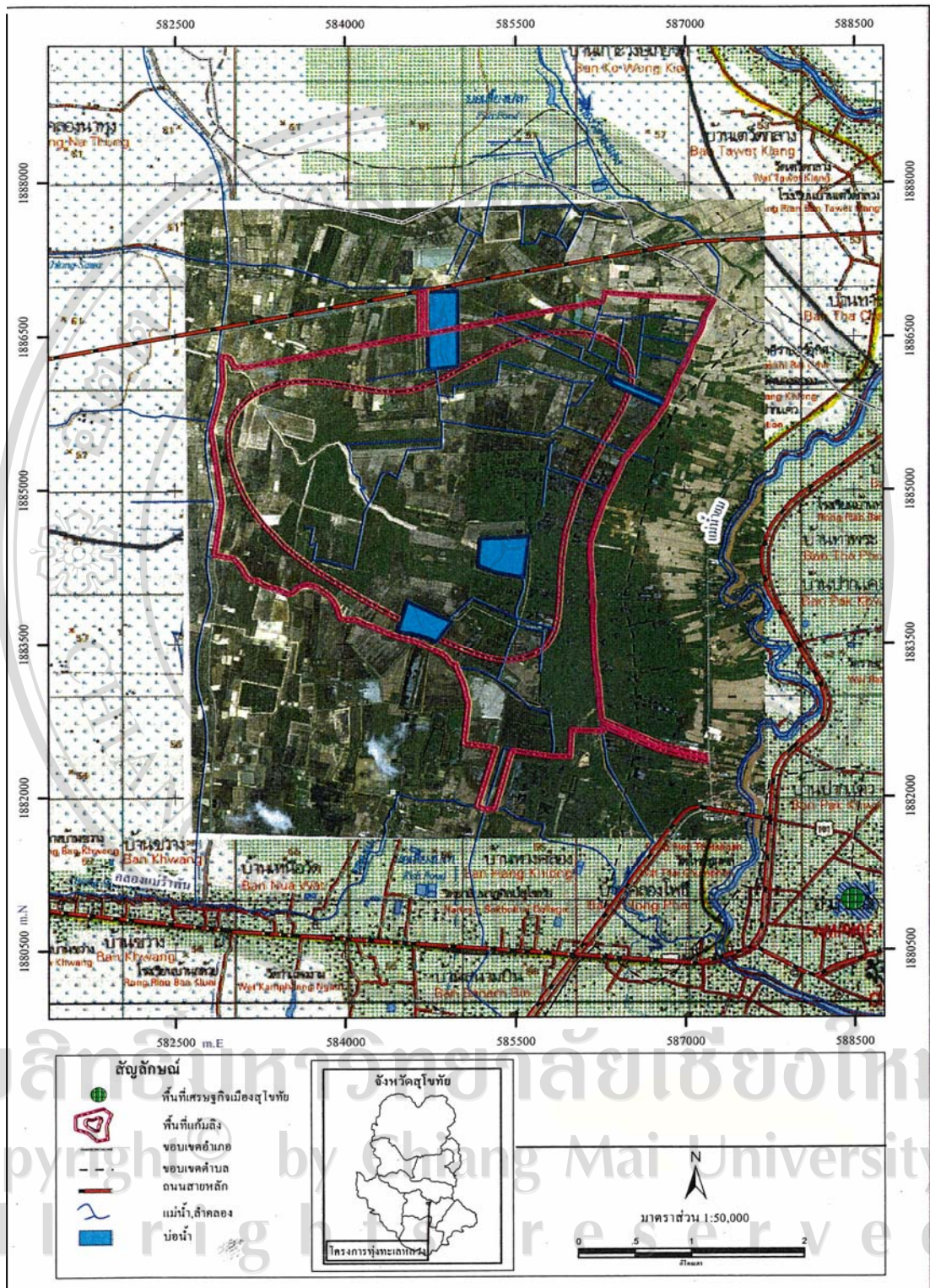
ภาพ 4.2 พื้นที่ส่งน้ำของโครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวง

4.4 ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

เป็นแบบลานตะพักลำนํ้า เกิดจากแม่น้ำยมกัตลี้กลงและสร้างที่ราบน้ำท่วมถึงขึ้นใหม่ ความกว้างประมาณ 10-13 กิโลเมตร บริเวณสองฝั่งแม่น้ำยมมีตะกอนทับถมแบบคันดินธรรมชาติ ปัจจุบันมีการตั้งบ้านเรือนและปลูกไม้ยืนต้น บริเวณลาดต่ำลงไปใช้เป็นที่ทำนา บนลานตะพักปลูกพืชไร่ ลานตะพักด้านตะวันตกมีพื้นที่ติดภูเขาที่มีระบบชลประทานสามารถทำนาได้

พื้นที่โครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวงตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำยมตอนล่าง ลุ่มน้ำยมอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ฤดูหนาวค่อนข้างหนาว ฤดูฝนมีฝนตกชุกช่วงเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม ปริมาณฝนตกทั้งปีสูงกว่า 1,100 มิลลิเมตร มีปริมาณฝนรายปีเฉลี่ย 1,167.5 มม. ร้อยละ 90 จะตกในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม และที่เหลือร้อยละ 10 จะตกในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเมษายน ภาพ 4.3

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ที่มา: กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2549)

ภาพ 4.3 ลักษณะสภาพภูมิประเทศบริเวณทุ่งทะเลหลวง

4.5 การใช้ประโยชน์จากโครงการฯ

4.5.1 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ระบบการปลูกพืชในปัจจุบันบริเวณพื้นที่โครงการฯ ดังตาราง 4.1

ตาราง 4.1 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบันบริเวณพื้นที่โครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวง

ระบบการปลูกพืช	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
พื้นที่ 1 แอ่งที่กลุ่มหลัง คันดิน												
1. ข้าวนาปรังครั้งที่ 1	→										←	
2. ข้าวนาปรังครั้งที่ 2						←						
3. ยาสูบ	→										←	
พื้นที่ 2 และ 3 ลาน ตะพักลำน้ำ												
1. ข้าวนาปี					←							
2. ข้าวนาปรัง	→										←	
พื้นที่ 4 พื้นที่สันคันดิน ริมน้ำ												
1. ข้าวนาปรัง	→										←	
2. ยาสูบ	→					←					←	

ที่มา: กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2549)

4.5.2 ระบบการปลูกพืชหลังจากมีโครงการฯ

ระบบการปลูกพืชในอนาคตหลังจากมีโครงการฯดังตาราง 4.2

ตาราง 4.2 ระบบการปลูกพืชในอนาคตหลังจากมีโครงการฯ

ระบบการปลูกพืช	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
พื้นที่ 1 แอ่งที่ลุ่มหลังคันดิน												
1. ข้าวนาปรัง	→											←
2. เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ						←	←	←	←	←		
พื้นที่ 2 และ 3 ลานตะพักลำนํ้า												
1. ข้าวนาปี						←	←	←	←	←		
2. ข้าวนาปรัง	→											←
3. ยาสูบ	→											←
พื้นที่ 4 พื้นที่สันคันดินริมน้ำ												
1. ข้าวนาปรัง	→											←
2. ยาสูบ	→											←
3. พืชผัก	→											←

ที่มา: กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2549)

4.6 ระบบชลประทานและการระบายน้ำ

4.6.1 สภาพปัจจุบันของชลประทานของโครงการฯ

สภาพปัจจุบันในการใช้น้ำของพื้นที่ที่อยู่โดยรอบพื้นที่โครงการฯแบ่งออกเป็นพื้นที่หลักได้ 2 พื้นที่ และพื้นที่ย่อยได้ 5 พื้นที่ ภาพ 4.4

พื้นที่หลักที่ 1: การใช้น้ำของพื้นที่หลักระหว่างถนนเลียบเมืองสุโขทัย – ตาก กับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 โดยมีรายละเอียดการใช้น้ำปัจจุบันของพื้นที่ย่อยที่ 1 ถึง 3 ดังนี้

- พื้นที่ย่อย 1 : พื้นที่แม่น้ำยมกับคลองทางไม้ การใช้น้ำของเกษตรกรจะใช้น้ำจากแม่น้ำยมโดยสูบน้ำจากสถานีสูบน้ำของเกษตรกรและสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าจำนวน 6 สถานี เข้าสู่คลองธรรมชาติ เช่น คลองบางคลอง คลองตาเกลี้ยง คลองบางทราย และคลองคาคอนกรีต

- พื้นที่ย่อย 2 : พื้นที่ระหว่างคลองทางไม้ไปจนจรดเขตพื้นที่น้ำท่วมถึงทางตะวันตก ในฤดูฝนพื้นที่ลุ่มต่ำนี้จะไม่สามารถใช้น้ำในการเพาะปลูกได้ เพราะจะถูกน้ำท่วมขังมาก สำหรับในฤดูแล้งเกษตรกรจะทำนาปรังด้วยการหว่านนาตาม การใช้น้ำในพื้นที่จะใช้น้ำจากปริมาณน้ำที่ขังท่วมเก็บกักไว้ในพื้นที่แปลงนา รวมทั้ง สูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติในที่ลุ่มต่ำในพื้นที่แล้วจึงใช้ในจากสระน้ำที่เกษตรกรขุดขึ้นเป็นจำนวนมากในพื้นที่นี้เพื่อใช้เก็บกักน้ำไว้ใช้ประโยชน์

- พื้นที่ย่อย 3: พื้นที่ที่อยู่สูงกว่าระดับน้ำท่วมถึงจากโครงการฯ พื้นที่นี้เป็นพื้นที่มีระดับภูมิประเทศสูงกว่าระดับ + 49.00 ม.รทก. การใช้น้ำของเกษตรกรเพื่อการเพาะปลูกจะใช้น้ำฝนตามธรรมชาติในการทำนาปีเป็นหลัก และทำการเพาะปลูกนาปีได้เพียงหนึ่งฤดูกาล เนื่องจากไม่มีแหล่งน้ำต้นทุนสำหรับทำการเพาะปลูกในฤดูแล้ง สำหรับคลองธรรมชาติในพื้นที่จะถูกราษฎรสูบไปใช้ประโยชน์จนแห้งหมดโดยมีการสร้างฝายเก็บกักเป็นช่วงในคลองลำนาลำ

พื้นที่หลักที่ 2: พื้นที่ด้านล่างของถนนหมายเลข 12 จากแม่น้ำยมของคลองส่งน้ำ โดยจะแยกเป็น 2 พื้นที่ย่อยได้ดังนี้

- พื้นที่ย่อย 4 : พื้นที่ย่อยระหว่างคลองระบายน้ำกับแม่น้ำยมที่อยู่ด้านเหนือของประตูระบายน้ำยางซ้าย คลองซอยเหล่านี้จะเชื่อมต่อกันระหว่างแม่น้ำยมกับคลองระบายน้ำสายใหญ่ในพื้นที่ ในฤดูฝนปากคลองซอยจะถูกปิดหมด เพื่อไม่ให้ปริมาณน้ำจากแม่น้ำยมไหลเข้ามาท่วมในพื้นที่ สำหรับในฤดูแล้งระดับที่ถูกเก็บกักโดยประตูระบายน้ำยางซ้ายจะไหลเข้ามาตามคลองซอยเพื่อให้ราษฎรได้ใช้ทำการเพาะปลูก โดยจะทำการปลูกยาสูบเป็นหลัก

- พื้นที่ย่อย 5 : พื้นที่ที่ใช้น้ำจากคลองระบายน้ำและพื้นที่ลุ่มต่ำตามธรรมชาติ ในพื้นที่นี้จะมีคลองระบายน้ำขนาดใหญ่ที่รับน้ำซึ่งระบายออกจากโครงการฯ เป็นแหล่งน้ำต้นทุนร่วมกับปริมาณน้ำที่ขังเก็บกักในพื้นที่เพาะปลูกและพื้นที่ลุ่มต่ำปลายฤดูฝน เกษตรกรจะทำการเพาะปลูกได้เฉพาะฤดูแล้งหลังจากน้ำลดโดยใช้เครื่องสูบน้ำขนาดเล็กของแต่ละครอบครัวสูบน้ำจากคลองระบายน้ำขึ้นไปสู่พื้นที่เพาะปลูก

จากการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆพบว่าการใช้น้ำในพื้นที่โดยรอบโครงการฯ ในปัจจุบัน ยังไม่มีการพัฒนาระบบชลประทาน เนื่องจากไม่มีแหล่งน้ำต้นทุนที่ชัดเจน การใช้น้ำของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่จะเกิดขึ้นจากการปรับตัวของเกษตรกร ให้สอดคล้องกับช่วงเวลาฤดูกาลของปริมาณน้ำตามธรรมชาติในพื้นที่นั้นอย่างเหมาะสม เพื่อให้การเพาะปลูกได้ผลผลิตที่ดีไม่เกิดความเสียหายจากปริมาณน้ำท่วมและฝนแล้ง

4.6.2 ระบบชลประทานเมื่อมีโครงการฯ

- ระบบอาคารควบคุมบังคับน้ำไหลเข้าออกจากโครงการฯ : เพื่อใช้ประโยชน์ในการรับน้ำเข้าเก็บกักและระบายออกไปใช้ประโยชน์สำหรับพื้นที่เพาะปลูก

- ระบบส่งน้ำจากโครงการฯเพื่อใช้เพาะปลูกในพื้นที่ย่อย 3 : ระบบส่งน้ำเป็นสถานีสูบน้ำร่วมกับระบบแรงโน้มถ่วงด้วยสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า สูบน้ำส่งให้คลองส่งน้ำด้วยระบบแรงโน้มถ่วงมีขนาดพื้นที่เพาะปลูก 6,000 ไร่ ส่วนพื้นที่ย่อย 2 จะทำการปรับปรุงชุดคลองคลองธรรมชาติและชุดคลองใหม่ และส่งน้ำจากคลองชุดดังกล่าว เพื่อให้ราษฎรทำการสูบน้ำเข้าพื้นที่เพาะปลูกด้วยเครื่องสูบน้ำขนาดเล็ก ดังภาพ 4.4

- พื้นที่รับประโยชน์ด้านชลประทานและสัตว์น้ำ : ครอบคลุมพื้นที่โครงการฯ 17,000 ไร่ ชลประทานสุทธิด้านเพาะปลูก 13,000 ไร่ ด้านประมงเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 1,400 ไร่

- การจัดลำดับใช้น้ำจากโครงการฯ : พื้นที่เพาะปลูกด้านทิศตะวันตกของโครงการฯเป็นพื้นที่ส่งน้ำลำดับแรกในฤดูฝน โดยสูบน้ำขึ้นไปช่วยเหลือในภาวะที่เกิดฝนทิ้งช่วง ในฤดูแล้งพื้นที่เพาะปลูกด้านทิศใต้จะเป็นพื้นที่ลำดับแรกที่จะส่งน้ำช่วยเหลือจากโครงการฯ

- การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำของสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า : พื้นที่เพาะปลูกด้านตะวันออกและตะวันตกของโครงการฯซึ่งต้องส่งน้ำด้วยสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าต้องมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบส่งน้ำร่วมกัน โดยมีแนวทางการดำเนินการของกลุ่มผู้ใช้น้ำของสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า

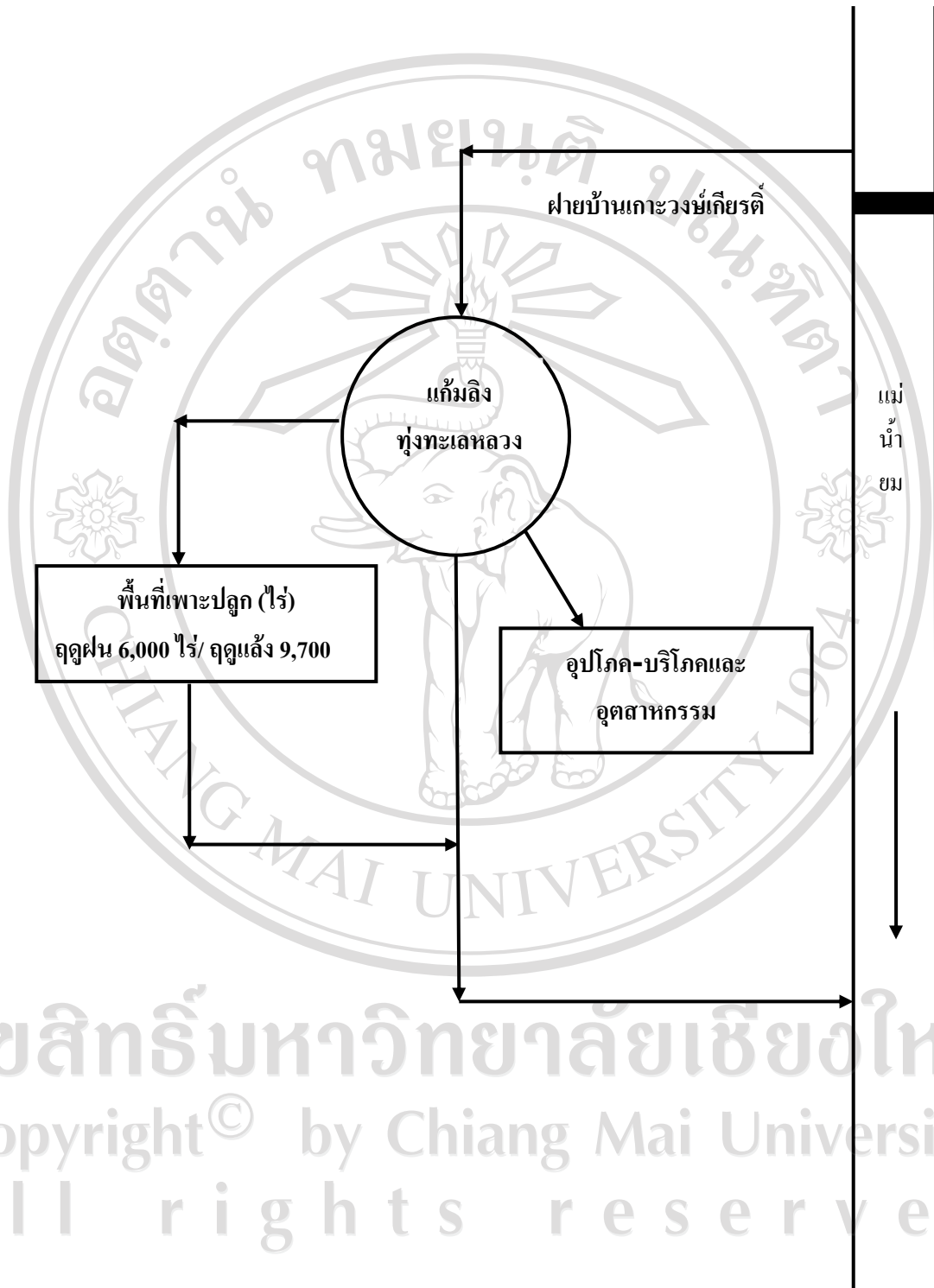
โดยสมมูลในการปล่อยน้ำของโครงการฯ ดังภาพ 4.5

- ปริมาณน้ำท่าไหลเข้าแก้มลิงพิจารณาจากปริมาณน้ำฝนจากแม่น้ำยม ผ่านแก้มลิงในช่วงฤดูน้ำหลาก คือ เดือนสิงหาคมถึงตุลาคม ซึ่งมีค่าประมาณ 30 ล้าน ลบ.ม.ต่อเดือน

- พื้นที่ชลประทานเป้าหมายของโครงการฯมีศักยภาพในการส่งน้ำด้านฝั่งขวา และด้านใต้ของแก้มลิงและพื้นที่ริมสองฝั่งคลองระบายน้ำออกจากแก้มลิง รวมพื้นที่ชลประทานทั้งหมด 13,000 ไร่ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตามธรรมชาติอีก 14,000 ไร่

- โครงการฯจะไม่พิจารณาในการปล่อยน้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศท้ายน้ำ เนื่องจากระดับน้ำในทะเลหลวงช่วงฤดูแล้งจะมีระดับต่ำกว่าระดับสันอาคารระบายน้ำล้นและระดับท้องบานประตูระบายท้ายน้ำแก้มลิง นอกจากนี้คลองระบายน้ำออกจากแก้มลิงไปลงแม่น้ำยมจะทำหน้าที่เก็บกักในคลองระบายโดยประตูระบายกลางคลอง และ ประตูระบายปลายคลอง ที่จะปรับปรุงก่อสร้างใหม่เพื่อการใช้งานในฤดูแล้ง

โครงการฯสามารถส่งน้ำให้กับพื้นที่เพาะปลูกข้าวในช่วงฤดูฝนได้ประมาณ 6,000 ไร่ ส่วนในฤดูแล้งสามารถส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกข้าวได้ 8,500 ไร่ ยาสูบ และ พืชผักอีก 900 และ 300 ไร่ ตามลำดับ รวมพื้นที่ในฤดูแล้ง 9,700 ไร่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ที่มา : กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2549)

ภาพ 4.5 ระบบสมุดน้ำของโครงการฯ

4.7 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

4.7.1 สภาพปัจจุบัน

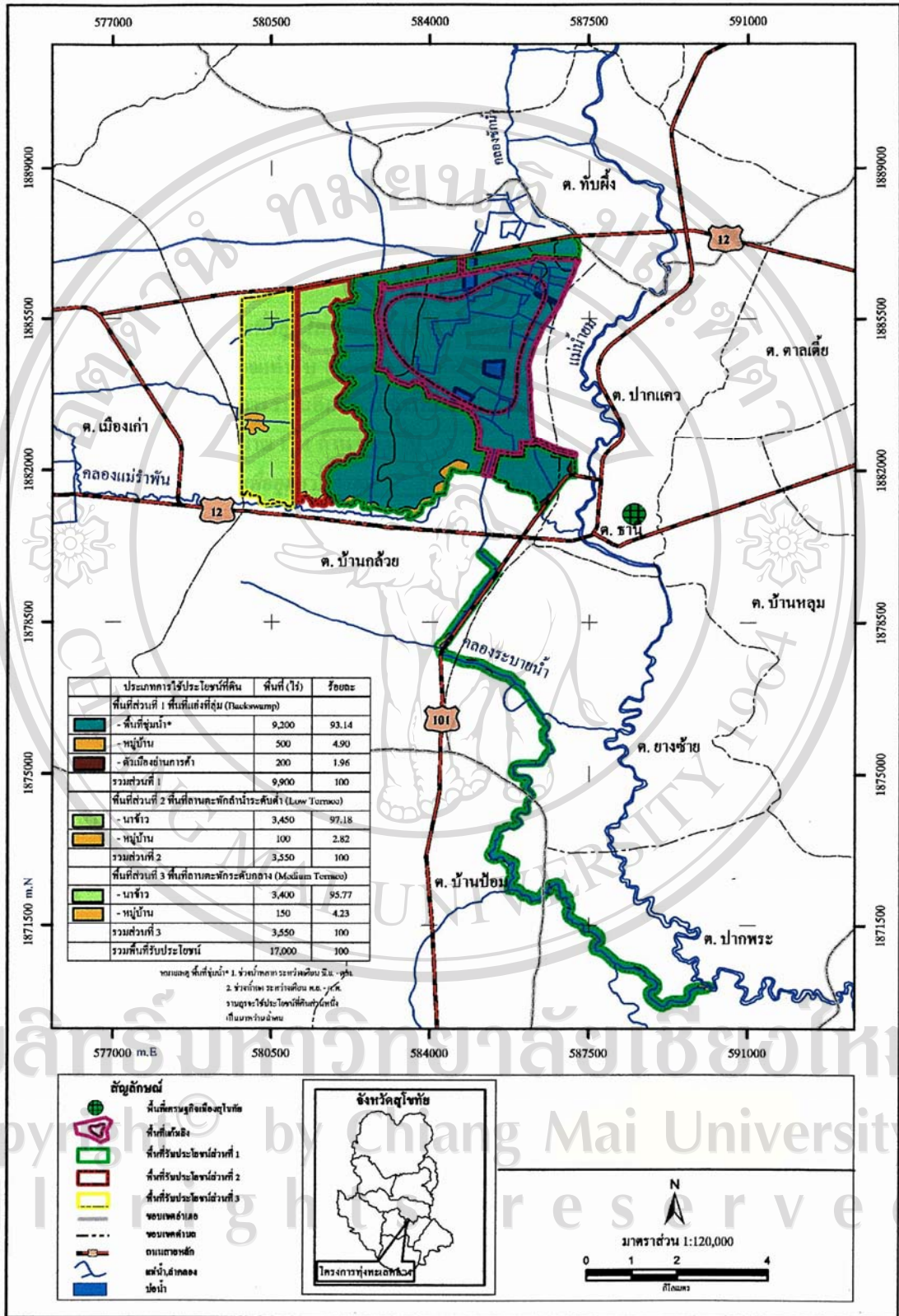
1) คลองรับน้ำเข้าแก้มลิง

คลองชักน้ำได้แก่ คลองนางนาค คลองตาโฮ้ คลองตาเจริญ ซึ่งมีลักษณะเป็นคันดินริมน้ำ จะมีบ้านเรือนที่พักอาศัยของประชาชน ตั้งอยู่สองฝั่งคลองสายเล็กๆ เหล่านี้ มีการปลูกพืชผลไม้ยืนต้นไว้รอบบ้าน และริมคลองมีแนวถนนสำหรับการจราจร ซึ่งกิจกรรมการใช้ที่ดินเหล่านี้ส่งผลให้คลองถูกบุกรุก และสิ้นเงินแนวคลองทางไม้-วังทองแดง จนถึงน้ำเข้าแก้มลิง ลักษณะการใช้ที่ดินจะเป็นการใช้ที่ดิน เพื่อ การเกษตร การปลูกข้าวนาปรัง หรือบริเวณที่เป็นแอ่งก็จะล้อมรอบด้วยคันดินและตาข่ายเขียว เพื่อเลี้ยงปลาในช่วงฤดูฝนและปลูกยาสูบและปลูกพืชผักในช่วงฤดูแล้ง

2) พื้นที่ชุ่มน้ำที่พัฒนาเป็นแก้มลิง : มีพื้นที่ทั้งหมด 7,070 ไร่ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำตามฤดูกาล โดยมีราษฎรส่วนน้อยที่เข้าไปทำคันดินเพื่อทำการเกษตร เนื่องจากต้องลงทุนสูง

3) พื้นที่ชลประทาน : แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ แอ่งที่ลุ่มหลังคันดิน พื้นที่สันคันดินริมน้ำ และพื้นที่ลานตะพักลำน้ำระดับต่ำและกลาง

4) แนวคลองระบายน้ำ : การใช้ประโยชน์ที่ดินสองฝั่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ปลูกเลี้ยงปลา ดังภาพ 4.6

ที่มา : กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2549)

ภาพ 4.6 การใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณพื้นที่โครงการฯ

4.8 ราคาค่าก่อสร้างเบื้องต้น

ราคาค่าก่อสร้างโครงการตามองค์ประกอบหลัก 4 ส่วน สรุปได้ดังนี้

1. แก้มลิงและอาคารประกอบ	854.40	ล้านบาท
2. ปรับปรุงคลองรับน้ำเข้าแก้มลิงและอาคารประกอบ	262.53	ล้านบาท
3. ปรับปรุงคลองระบายน้ำเข้าแก้มลิงและอาคารประกอบ	354.42	ล้านบาท
4. ระบบชลประทาน		
- สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านกล้วย	144.19	ล้านบาท
- ปรับปรุงคลองธรรมชาติและขุดคลองดิน 4 สาย	40.54	ล้านบาท
รวมราคาค่าก่อสร้าง	1,656.00	ล้านบาท

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved